ARREST VAN HET HOF
2 februari 1988 *

In zaak 213/85,

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur R. C. Fischer als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij G. Kremlis, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verzoekster,

ondersteund door

Koninkrijk Denemarken, vertegenwoordigd door L. Mikaelsen, juridisch adviseur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ter Deense ambassade bij de tijdelijk zaakgelastigde I. Bodenhagen, 11b, boulevard Joseph-II,

en door

Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, vertegenwoordigd door het R. N. Ricks van het Treasury Solicitor's Department als gemachtigde,

interveniënten,

tegen

Koninkrijk der Nederlanden, vertegenwoordigd door A. Bos, adjunct juridisch adviseur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ter Nederlandse ambassade, 5, rue C.-M. Spoo,

verweerder,

* Procestaal: Nederlands.

betreffende een verzoek aan het Hof om vast te stellen dat het Koninkrijk der Nederlanden, door zich niet te voegen naar beschikking 85/215 van de Commissie van 13 februari 1985 inzake het preferentieel aardgastarief voor de Nederlandse tuinbouw (PB 1985, L 97, blz. 49), de krachtens het Verdrag op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: Mackenzie Stuart, president, G. Bosco, O. Due en J. C. Moitinho de Almeida, kamerpresidenten, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet en F. Schockweiler, rechters,

advocaat-generaal: Sir Gordon Slynn
griffier: P. Heim

gezien het rapport ter terechtzitting en ten vervolge op de mondelinge behandeling op 18 december 1986,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 2 april 1987,

het navolgende

Arrest

1 Bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof op 16 juli 1985, heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen krachtens artikel 93, lid 2, tweede alinea, EEG-Verdrag het Hof verzocht vast te stellen dat het Koninkrijk der Nederlanden, door zich niet te voegen naar beschikking 85/215 van de Commissie van 13 februari 1985 inzake het preferentieel aardgastarief voor de Nederlandse tuinbouw (PB 1985, L 97, blz. 49), de krachtens het Verdrag op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen.

2 In artikel 1 van genoemde beschikking stelde de Commissie vast, dat „de steun in de vorm van het vanaf 1 oktober 1984 in Nederland voor de tuinbouw in stookkassen toegepaste preferentiële aardgastarief in de zin van artikel 92 van het Ver-

drag onverenigbaar is met de gemeenschappelijke markt en moet worden afgeschaft". In artikel 2 van de beschikking preciseerde zij, dat „Nederland de Commissie vóór 15 maart 1985 mededeelt welke maatregelen zijn genomen om aan het bepaalde in artikel 1 gevolg te geven".

3 Tegen de beschikking zijn krachtens artikel 173 van het Verdrag drie beroepen tot nietigverklaring ingesteld (gevoegde zaken 67, 68 en 70/85, Van der Kooy e. a./ Commissie, Jurispr. 1988, blz. 219). In het kader van die zaken zijn voorts krachtens artikel 185 van het Verdrag verzoeken om opschorting van tenuitvoerlegging ingediend, die bij beschikking van de president van het Hof van 3 mei 1985 zijn afgewezen. Bij arrest van heden heeft het Hof ook de genoemde beroepen tot nietigverklaring verworpen.

4 Bij verzoekschriften ingekomen ter griffie van het Hof op respectievelijk 18 en 22 november 1985, hebben de regering van het Verenigd Koninkrijk en de Deense regering verzocht om toelating tot interventie in deze zaak ter ondersteuning van de conclusies van de Commissie. Bij beschikkingen van 20 november en 4 december 1985 heeft het Hof hen tot interventie toegelaten.

5 Voor een nadere uiteenzetting van de feiten, het procesverloop en de middelen en argumenten van partijen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hierna slechts weergegeven voor zover dat noodzakelijk is voor de redenering van het Hof.

6 Alvorens in te gaan op de grieven die de Commissie in dit beroep tegen het Koninkrijk der Nederlanden heeft ingebracht, herinnert het Hof eraan, dat het beroep is ingesteld krachtens artikel 93, lid 2, tweede alinea, van het Verdrag. Indien de aangeschreven staat — aldus deze bepaling — niet binnen de gestelde termijn een beschikking nakomt waarin de Commissie vaststelt dat een steunmaatregel door een staat of met staatsmiddelen bekostigd, volgens artikel 92 niet verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt, „kan de Commissie of iedere andere belanghebbende staat zich in afwijking van de artikelen 169 en 170 rechtstreeks tot het Hof van Justitie wenden".

7 Naar uit de tekst van deze bepaling en met name uit de woorden „in afwijking van de artikelen 169 en 170" blijkt, kan het daar bedoelde beroep slechts betrekking hebben op het verzuim van de betrokken Lid-Staat zich te voegen naar een be-

schikking van de Commissie, waarbij hem wordt opgedragen een steunmaatregel op te heffen of te wijzigen (zie het arrest van 12 oktober 1978, zaak 156/77, Commissie/België, Jurispr. 1978, blz. 1881).

8 Mitsdien dient het gedrag van een Lid-Staat waartegen een dergelijk beroep is ingesteld, uitsluitend te worden getoetst aan de verplichtingen die hem bij de beschikking van de Commissie zijn opgelegd.

De eerste grief: te late tenuitvoerlegging van beschikking 85/215

9 Met haar eerste grief verwijt de Commissie de Nederlandse regering, het preferentiele aardgastarief voor de tuinbouw, dat bij beschikking 85/215 onverenigbaar met artikel 92 van het Verdrag was verklaard, tot de eerste week van juni 1985 in stand te hebben gelaten.

10 De Commissie stelt, dat de Nederlandse regering ingevolge die beschikking verplicht was de steunmaatregel per 22 februari 1985 in te trekken; op die datum was de beschikking haar namelijk ter kennis gebracht en overeenkomstig artikel 191, tweede alinea, van het Verdrag verbindend geworden.

11 Subsidiair stelt de Commissie, dat beschikking 85/215 de Nederlandse regering verplichtte de steunmaatregel vóór 15 maart 1985 in te trekken, nu zij overeenkomstig het bepaalde in artikel 2 van de beschikking tegen die datum de daartoe genomen maatregelen aan de Commissie moest meedelen.

12 De stelling van de Commissie, dat beschikking 85/215 meteen na de kennisgeving ervan aan de betrokken regering ten uitvoer moest worden gelegd, kan niet worden aanvaard.

13 Immers, daargelaten of de Commissie in casu aan artikel 93, leden 2 en 3, wel de bevoegdheid ontleende om de Nederlandse regering te verplichten tot onmiddellijke afschaffing van het gewraakte tarief, zonder enige termijn, moet worden vastgesteld dat beschikking 85/215 geen enkele verplichting in die zin bevat.

14 Terwijl in artikel 1 geen enkele termijn wordt genoemd waarbinnen de afschaffing van het gewraakte tarief dient plaats te vinden, verlangt artikel 2 van de Nederlandse regering, dat deze „vóór 15 maart 1985" de daartoe genomen maatregelen zou meedelen. Daarmee liet dit artikel haar tot die datum de tijd om de maatregelen vast te stellen.

15 Blijft dus nog slechts de subsidiaire stelling van de Commissie te onderzoeken.

16 Tegen deze stelling brengt de Nederlandse regering in, dat beschikking 85/215 haar niet verplichtte de steunmaatregel binnen een welbepaalde termijn af te schaffen, en dat 15 maart 1985 enkel een „mededelingstermijn" was. Deze was overigens door de Commissie bij telexbericht van 8 mei 1985 verlengd; na de beschikking van de president van het Hof van 3 mei 1985, waarbij het verzoek om opschorting van tenuitvoerlegging was afgewezen, was de Nederlandse regering in dat telexbericht uitgenodigd, „zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen een termijn van veertien werkdagen" mee te delen, welke maatregelen ter uitvoering van beschikking 85/215 waren genomen.

17 De Nederlandse regering meent voorts, dat het niet logisch zou zijn geweest het gewraakte tarief af te schaffen voordat er was beslist op het in het kader van de gevoegde zaken 67, 68 en 70/85 ingediende verzoek om opschorting van tenuitvoerlegging. Zij herinnert eraan, dat er na de beschikking van de president van het Hof bij overeenkomst van 4 juni 1985 een nieuw tarief is vastgesteld. Wegens de met invoering van een nieuw tarief verbonden juridische en technische problemen zou zij niet eerder hebben kunnen handelen.

18 Het betoog van de Nederlandse regering kan niet worden aanvaard.

19 Het feit dat in artikel 2 van beschikking 85/215 15 maart 1985 wordt aangewezen als uiterste datum waarop aan de Commissie mededeling moest worden gedaan van de maatregelen die de Nederlandse regering had genomen om die be-

schikking na te komen, brengt duidelijk mee dat die datum ook het einde markeerde van de termijn waarbinnen de Nederlandse regering de steunmaatregel waarop de beschikking betrekking had, moest afschaffen.

20 Anders dan de Nederlandse regering beweert, is in het telexbericht van de Commissie van 8 mei 1985 geen nieuwe termijn bepaald voor de tenuitvoerlegging van beschikking 85/215. De Commissie nodigde de Nederlandse regering daarin immers enkel uit, haar „zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen een termijn van veertien werkdagen de maatregelen mee te delen die daadwerkelijk zijn genomen om op de vastgestelde datum het besluit van de Commissie toe te passen". Uit de verwijzing naar de „vastgestelde datum" blijkt, dat de Commissie niet de bedoeling had de in artikel 2 van de beschikking gestelde termijn te verlengen.

21 Waar de Nederlandse regering erop wijst, dat het beter was het resultaat van het in de gevoegde zaken 67, 68 en 70/85 ingediende verzoek om opschorting af te wachten, kan worden volstaan met te herinneren aan het bepaalde in artikel 185 van het Verdrag, namelijk dat een bij het Hof ingesteld beroep geen schorsende werking heeft. Zulk een werking kan slechts voortvloeien uit een beschikking van het Hof tot opschorting van de tenuitvoerlegging.

22 In verband met het argument van de Nederlandse regering met betrekking tot de juridische en technische problemen die de uitvoering van de beschikking van de Commissie meebracht, zij herinnerd aan het arrest van 15 januari 1986 (zaak 52/84, Commissie/België, Jurispr. 1986, blz. 89), waarin het Hof naar aanleiding van een dergelijk verweer heeft erkend dat een Lid-Staat zich kan beroepen op een „volstrekte onmogelijkheid" om de beschikking van de Commissie correct uit te voeren. Mitsdien moet worden onderzocht of het argument van de Nederlandse regering, dat het haar volstrekt onmogelijk was om beschikking 85/215 binnen de door de Commissie gestelde termijn uit te voeren, kan worden aanvaard.

23 De Nederlandse regering betoogt dat, wat de technische kant betreft, de gasdistributiebedrijven in elk bedrijf de gasverbruikmeters moesten laten opnemen om de tariefwijziging correct te kunnen doorvoeren, en dat zij voorts iedere tuinder afzonderlijk schriftelijk op de hoogte moesten stellen om te voorkomen dat zij aansprakelijk zouden worden gesteld voor een eenzijdige wijziging van de voorwaarden van de leveringsovereenkomst, aangezien in die voorwaarden ook vermeld is welk tarief van toepassing is.

24 Hier kan worden volstaan met de vaststelling, dat de Nederlandse regering geenszins heeft aangetoond dat dit alles niet binnen de in de beschikking gestelde termijn mogelijk was. Uit het dossier blijkt bovendien, dat de Nederlandse regering, na de afwijzing van het verzoek om opschorting van de tenuitvoerlegging door de president van het Hof, erin geslaagd is het gewraakte tarief te wijzigen binnen een ongeveer even lange termijn als de beschikking van de Commissie toestond.

25 Mitsdien moet de slotsom zijn, dat het Koninkrijk der Nederlanden, door het in beschikking 85/215 van de Commissie van 13 februari 1985 (PB 1985, L 97, blz. 49) bedoelde preferentiële aardgastarief voor de tuinbouw tot de eerste week van juni 1985 door Gasunie te laten toepassen, de krachtens die beschikking en artikel 93, lid 2, van het Verdrag op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen.

De tweede grief: onverenigbaarheid van het nieuwe tarief met artikel 92 van het Verdrag

26 Daarin ondersteund door de interveniërende partijen, stelt de Commissie in de tweede plaats, dat ook het bij de voornoemde overeenkomst van 4 juni 1985 ingevoerde tarief, dat in de plaats kwam van het tarief dat in beschikking 85/215 was afgekeurd, een steunelement bevat waardoor het onverenigbaar is met artikel 92. Hieruit volgt, aldus de Commissie, dat het Koninkrijk der Nederlanden zich niet gevoegd heeft naar artikel 1 van de beschikking, dat het verplichtte „de steun" in de vorm van het oude tuinbouwtarief af te schaffen.

27 Opgemerkt zij, dat een der elementen van het nieuwe tarief hierin bestaat, dat de tuinbouwgasprijs maximaal 45 cent/m³ bedraagt, terwijl dat maximum in het oude tarief bij 42,5 cent/m³ lag.

28 De vraag is dus of de Nederlandse regering, door dat tarief vast te stellen of te doen vaststellen, haar verplichting ex artikel 1 van beschikking 85/215 is nagekomen.

29 In die beschikking heeft de Commissie niet precies aangegeven, op welk niveau het tuinbouwtarief moest worden bepaald om er ieder steunkarakter in de zin van artikel 92 aan te ontnemen. Zij noemde enkel een marge, gelegen tussen 46,5 en 47,5 cent/m³ en afhankelijk van de grootte van de bedrijven, waarbij zij erkende dat bij een binnen die marge gelegen prijs 30% van het door de tuinders verbruikte aardgas in minder dan drie jaar door kolen zou worden vervangen.

30 Erkend moet worden dat, bij gebreke van nauwkeurige en gedetailleerde aanwijzingen van de Commissie, de Nederlandse regering mocht menen dat zij beschikking 85/215 correct uitvoerde door de maximumprijs van het tuinbouwtarief op 45 cent/m³ te brengen.

31 In deze omstandigheden, en behoudens de bevoegdheid van de Commissie om ter zake van het nieuwe tarief eventueel een nieuwe procedure op grond van artikel 93 in te leiden, moet worden geconcludeerd dat het Koninkrijk der Nederlanden in dit opzicht niet is tekortgeschoten in de krachtens artikel 1 van beschikking 85/215 op hem rustende verplichtingen.

Kosten

32 Ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering moet de in het ongelijk gestelde partij in de kosten worden verwezen, voor zover zulks is gevorderd. Volgens paragraaf 3, eerste alinea, van hetzelfde artikel kan het Hof de proceskosten evenwel geheel of gedeeltelijk compenseren indien de partijen onderscheidenlijk op een of meer punten in het ongelijk zijn gesteld. Met betrekking tot de interveniërende partijen moet worden opgemerkt, dat zij niet ten aanzien van de kosten hebben geconcludeerd.

33 In casu is de Commissie enkel met betrekking tot haar eerste grief in het gelijk gesteld. Mitsdien zijn er termen aanwezig om elk der partijen de eigen kosten te laten dragen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende, verstaat:

1) **Door het preferentiële aardgastarief voor de tuinbouw, bedoeld in beschikking 85/215 van de Commissie van 13 februari 1985 (PB 1985, L 97, blz. 49), tot de eerste week van juni 1985 door Gasunie te laten toepassen, is het Koninkrijk der Nederlanden de krachtens die beschikking en artikel 93, lid 2, EEG-Verdrag op hem rustende verplichtingen niet nagekomen.**

2) **Het beroep wordt verworpen voor het overige.**

3) **Elk der partijen zal de eigen kosten dragen.**

Mackenzie Stuart Bosco Due Moitinho de Almeida Koopmans

Everling Bahlmann Galmot Kakouris Joliet Schockweiler

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 2 februari 1988.

De griffier

P. Heim

De president

A. J. Mackenzie Stuart